

Høringsuttalelse om forslag til standardiserte tobakkspakninger og gjennomføring av Tobakkskonvensjonen artikkel 5.3 fra Landslaget Mot Tobakkskadene (LMT).

LMT er Norges eldste frivillige organisasjon i arbeidet mot tobakk og ble stiftet allerede i 1916. LMT har aldri hatt noen direkte eller indirekte bindinger til, samarbeid med eller finansiering fra tobakksindustrien.

LMT vil takke for det meget informative og gode "høringsnotat" som HOD har skrevet. Når det gjelder Tobakkskonvensjonen artikkel 5.3 beskriver høringsnotatet meget bra hvordan WHO har avdekket tobakksindustriens arbeidsmåter. Vi vil imidlertid supplere med en gjennomgang som Tobakksfritt gjorde av British American Tobacco (BAT) i forbindelse med et initiativ for å trekke BAT ut fra "Petroleumsfondets" investeringer og med en del tilfeller som vi har avdekket og som spesielt gjelder norske forhold.

Forslag til standardiserte tobakkspakninger

LMT støtter fullt ut Helse- og omsorgsdepartementets (HOD) sitt forslag til standardiserte tobakkspakninger med de endringer dette medfører i Tobakkskadeloven, Merkeforskriften og Reklameforskriften.

LMT anser det imidlertid viktig at teksten utformes slik at det ikke vil bli nødvendig med nye endringer dersom e-sigaretter og lignende produkter blir regulert som "tobakksprodukter" i fremtiden.

LMT foreslår derfor at § 3 første ledd skal lyde som f.eks:

Loven får anvendelse på innførsel, utførsel, omsetning, utforming og bruk av tobakksvarer og tobakkspakninger, røykeutstyr, tobakksurrogater, ~~og~~ tobakksimitasjoner og nikotinprodukter (unntatt nikotinprodukter regulert som legemidler eller plantevernmidler).

Gjennomføring av Tobakkskonvensjonen artikkel 5.3

LMT anser gjennomføring av Tobakkskonvensjonen artikkel 5.3 som særdeles viktig og vedlegger til orientering et notat (LMT-BAT-2005) fra Tobakksfritt som generelt illustrerer tobakksindustriens arbeidsmåter. Notatet ble utarbeidet i forbindelse med at Tobakksfritt i 2005 tok initiativ overfor Finansdepartementet til å utelukke *British American Tobacco* fra "Petroleumsfondets" investeringer.

Nedenfor er det illustrert hvordan tobakksindustrien på ulike områder har prøvd å påvirke tobakksforebyggende tiltak i Norge og hvordan forskere, leger, politikere og media har latt seg bruke.

Tobakksindustriens påvirkning av tobakksforebyggende tiltak i Norge

Dannelse av "Expertgruppe för Riskbedömning av Inneluftens Hälsorisker".

Fra begynnelsen av 1970 årene har de nordiske tobakksprodusentene samarbeidet med de store multinasjonale tobakkselskapene for å dekke over helseskadene ved røyking og litt senere helseskadene ved passiv røyking. En av tobakksindustriens globale strategier var å motarbeide restriksjoner i forbindelse med røyking. Det gjorde de ved å rekruttere forskere i ulike land til å publisere artikler samt å gå ut offentlig og fortelle at passiv røyking ikke var helseskadelig. Det store amerikanske advokatfirmaet Covington and

Burling ble engasjert av de multinasjonale tobakkselskapene til å ta hånd om arbeidet med å verve forskere som var villige for betaling til å støtte tobakksindustriens anstrengelser for motarbeide restriksjoner i forbindelse med røyking. I 1987 tok Covington and Burling kontakt med *Torbjørn Malmfors* (en svensk forsker som hadde et dosentur i farmakologi ved Karolinska Institutet i Stockholm og som drev firmaet Malmfors Consulting AB) og engasjerte han for å lede en *"Expertgruppe för Riskbedömning av Inneluftens Hälsorisker"*.

I 1989 anbefalte Nordisk Ministerråd å innføre røykfrie flyvninger i Norden. *Torbjørn Malmfors* utførte en studie av problemet med passiv røyking i fly. Undersøkelsen var betalt av tobakksindustrien og Malmfors konkluderte med at ventilasjon kunne løse problemene med passiv røyking. Malmfors og hans ekspertgruppe klarte imidlertid ikke å hindre at SAS innførte røykfrie fly i Norden.

Odd G. Nilsen som er professor ved Institutt for kreftforskning og molekylær medisin ved NTNU i Trondheim ble rekruttert av Malmfors som norsk medlem av Ekspertgruppen. VG 08.02.2002 05:59 - oppdatert 25.02.2003 13:25 (www.vg.no/nyheter/innenriks/norske-professorer-fikk.../a/1338398/) skriver blant annet at *"Nilsen jobbet for Philip Morris i en årrekke etter at Ekspertgruppen ble nedlagt i 1992 og hentet inn store beløp fra tobakks-giganten. Forskerens hustru og en bekjent etablerte laboratoriet Bioanalytica AS med Philip Morris som viktigste oppdragsgiver. Multinasjonale Philip Morris investerte ivrig i Odd G. Nilsen, som svarte med forslag om nye prosjekter - og sendte regninger. Millioner rullet inn til Bioanalytica. Ekteparet Nilsen tjente på tobakks-gigantens gavmildhet."*

Etablering av Røykringen

I alle de nordiske landene ble det dannet såkalte frontgrupper av røykere som ble finansiert av tobakksindustrien. I Norge fikk vi *Røykringen* som ble etablert i juli 1988. Tobakksindustriens felleskontor angir at de bidro årlig med omkring kr 500.000 til driften av organisasjonen. *Per Frankplads* var formann og i den første tiden bestod Røykringens råd av *Ingvar Asbjørnsen*, forfatter, *Christian Christensen*, forfatter, *Olav Klinge*, skuespiller, *Alf Nordhus*, høyesterettsadvokat, og *Rolf Wesenlund*, skuespiller. Røykringen brukte PR byrået *Consultas* til sin PR og lobbyvirksomhet. Advokat og informasjonsrådgiver *Per Danielsen* og *Dag Danielsen* som var stortingsrepresentant for Fremskrittspartiet i perioden 1997–2001 ble brukt som kontaktpersoner og PR-konsulenter. Røykringen hadde et aktivt samarbeid med tobakksindustrien i Norden og også den internasjonale tobakksindustrien. Eksempelvis foreslo *Consultas* at Røykringen skulle henvende seg til Philip Morris og be de om å hjelpe til med å lage høringsuttalelse fra Røykringen til det foreslåtte forbudet mot nye tobakksprodukter. Advokat *Charles Lister* som arbeidet for Philip Morris i Sveits og som også var mellommann mellom Phillips Morris og Odd G. Nilsen, utarbeidet utkast til Røykringens Høringsuttalelse <http://www.dagbladet.no/nyheter/2000/07/18/211828.html>. Røykringen var også meget aktiv i arbeidet for å motarbeide at Universitet i Oslo skulle ble Røykfritt.

NIVA konferanse om passiv røyking

Nordiska Institutionen för Vidareutbildning inom Arbetsmiljöområdet (NIVA) arrangerte et symposium "Environmental Tobacco Smoke and Health Effects of Passive Smoking" i perioden 7 – 10 oktober 1990 på Hotel Voksenkollen i Oslo. Symposiet ble organisert av prof. *Marja Sorsa*, Helsinki og prof. *Tore Sanner*, Oslo og hadde omkring 50 deltagere fra 10 land. Det var et åpent symposium. Vi registrerte at det var et meget stort oppbud av personer med tilknytning til tobakksindustrien som hadde meldt seg som deltagere. Således identifiserte vi 9 deltagere med tilknytning til tobakksindustrien, *Odd G. Nilsen* fra Norge, *Birgitta Lewander* fra Malmfors Consulting i Sverige, *Gio Gori* og *Philip Witorsch* fra USA, *Peter N. Lee*, *George Leslie* og *Donald F. Weetman* fra Storbritannia, *Angelo Cerioli* fra Italia, og *I. Marcuvitsch* fra Phillips Morris i Sveits. Symposiet er omtalt i tobakksindustriens hemmelige papirer. I et dokument skrevet av *I. Marcuvitsch* karakteriseres personene som samarbeidet med tobakksindustrien som "independent

scientists/consultants". På møtet kom det flere ganger til konfrontasjoner mellom de vitenskapelige deltagerne og deltagerne fra tobakksindustrien.

Motarbeidelse av tiltak for røykfrihet

Et annet eksempel på samarbeid mellom norske forskere og tobakksindustrien er rapporten *"Environmental Tobacco Smoke and Lung Cancer an Evaluation of the Risk"* av J Benitez, Spain, JR Idle, UK and Norway (chairperson), HE Krokan, Norway, PHM Lohman, The Netherlands, M Roberfroid, Belgium, A Springall, UK. Rapporten kom våren 1996 og var betalt av BAT, Philip Morris og Rothmans. Blant forfatterne var det to professorer fra Universitetet i Trondheim (J Idle og HE Krokan [professor ved Institutt for kreftforskning og molekylær medisin ved NTNU]). Rapporten ble omtalt i Dagbladet 18 mai 1996 (se LMT-BAT-2005). I ingressen står det: *"En ny undersøkelse, ledet av professor Jeffrey Idle ved Universitetet i Trondheim, vekker internasjonal oppsikt. Ekspertene bak undersøkelsen hevder at man ikke får lungekreft av passiv røyking. Videre står det bl.a. - Jeg håper rapporten blir lest slik den er skrevet, som ærlig og redelig vitenskap, og at vi ikke blir dømt utfra hvor pengene til prosjektet kom fra, sier professor Idle som i dag er tilknyttet Institutt for samfunnsmedisin ved Medisinsk Teknisk Senter i Trondheim."*

På bakgrunn av rapporten hadde Philip Morris en serie med annonser som konkluderte med at passiv røyking var ufarlig. Rapporten har blitt imøtegått av bl.a. Tore Sanner, Erik Dybing, James Repace, and Harri Vainio. *"Rebuttal to the report: Environmental tobacco smoke and lung cancer an evaluation of the risk"* JR Idle har også tidligere støttet tobakksindustrien og er en venn av HE Krokan. Etter det jeg har forstått var det Krokan som sørget for at han fikk tilknytning til NTNU. HE Krokan har fortalt at han fikk penger fra tobakksindustrien for å skrive sin artikkel i rapporten.

Imøtegåelsen av rapporten har vi senere funnet igjen blant tobakksindustriens hemmelige dokumenter som har blitt frigjort og som nå er tilgjengelig på <http://legacy.library.ucsf.edu/tid/yph32d00>. Eksemplaret som finnes på tobakksindustriens nettsider er registrert med Kreftforeningens stempel. Dette skyldes sannsynligvis at Hjorth senior i Advokatfirmaet Hjorth fikk vår rapport (den var offentlig tilgjengelig) som styremedlem i Kreftforeningen og anså at tobakksindustrien som brukte advokatfirmaet, ville være interessert i rapporten.

Lobbing for snus

Freddi Lewin har vært overlege ved Kreftavdelingen ved St Olavs Hospital i Trondheim. Mens han var overlege har han flere ganger gått ut og fortalt hvor ufarlig snus er og han har i en rekke avis og radiodebatter støttet snusindustrien. I 2006 meldte han overgang til Swedish Match. Dr. Lewin opplyste at han skulle være rådgiver for utviklingen av snus og andre røykfrie tobakksprodukter hos tobakksprodusenten Swedish Match i Sverige. I den anledning kan det være av interesse å merke seg at professor Lars-Erik Rutqvist som er lege med en doktorgrad i Klinisk epidemiologi og som i 2000 ble sjef for Kreftavdelingen ved Huddinge/Södersjukhuset i Stockholm, i 2006 begynte å arbeide for Swedish Match hvor han i dag er Senior Vice President for Scientific Affairs.

TV2 innslag om snus

TV2 sendte 30. september 2012 et nyhetsinnslag som også ble publisert på tv2.no. Innslaget hadde følgende introduksjon fra studio: *«En stor europeisk forskningsrapport er blitt triksa med for å vise at svensk snus gir kreft.»* Reporteren forteller at EU-parlamentet snart skal ta stilling til forbudet mot snus, og at politikerne støtter seg på forskningsrapporter. Reporteren påstår så at *"... antitobakksnettverket har brukt ... korrekturlakk for å fjerne deler av konklusjonen."* I samme reportasje er en av lederne for Swedish Match, en stor svensk snusprodusent intervjuet. Han omtaler "korrigeringen" i rapporten som *«meget alvorlig»*, ettersom det gir politikerne et feilaktig beslutningsgrunnlag. Deretter henvender reporteren seg til Venstres leder Trine Skei Grande som sier at hun tror denne type juks også foregår i Norge.

Rapporten var utarbeidet på oppdrag av ENSP (European Network for Smoking and Tobacco Prevention) og ble publisert i 2003, men fremstår i TV2 innslaget som en ny rapport. Prof. Tore Sanner hadde skrevet kapitlet "*Health effects associated with snuff use*" som TV2 siktet på i sin reportasje. Sanner tok raskt kontakt med TV2 etter at innslaget var sendt i TV2-nyhetene og fortalte at det hele var oppspinn og skyldes en feil som var gjort ved en misforståelse av "redaktøren" i et tidlig utkast. Sanner bad også om å bli intervjuet slik at feilen kunne bli rettet opp. Dette nektet TV2. Deretter ble saken meldt til Pressens faglige utvalg og behandlet på møtet 29.01.2013. «*Pressens Faglige Utvalg (PFU), ... mener at TV 2 brøt god presseskikk i en nettartikkel og en nyhetsreportasje om en forskningsrapport om snus.... TV 2 har heller ikke fremlagt påstandene for de som er vitenskapelig ansvarlige for rapporten, og har dermed brutt med kravet til samtidig imøtegåelse. ... og påpeker at TV 2 burde publisert motpartens versjon av saken da den ble oversendt redaksjonen.*»

Tiltak i forbindelse Tobakkskonvensjonen artikkel 5.3.

Undertegnede vil støtte og anbefale følgende tiltak:

- 1)** WHO foretok i 2010 en evaluering av norsk tobakksarbeid og konkluderte med at tobakksindustriens markedsføringsstrategier er lite kjent i Norge. Med hensyn til dette anbefaler ekspertgruppen "*at det etableres en overvåkingsordning for tobakksindustrien. Dette kan utføres enten gjennom et forskningsorgan hos myndighetene, eller en organisasjon i det sivile samfunn, eller begge deler for å sikre at de utfyller hverandre. En slik ordning vil også gjøre at Norge overholder retningslinjene til Tobakkskonvensjonen artikkel 5.3.*" Undertegnede støtter forslaget og anbefaler at det opprettes et utvalg med medlemmer både fra HOD og frivillige organisasjoner til overvåke tobakksindustriens lobbyvirksomhet.
- 2)** I tillegg bør offentlige ansatte, samt politikere i møter hvor spørsmål i forbindelse med tobakk/nikotin blir omtalt/diskutert ha plikt til å be om at deltagerne oppgir ev. direkte eller indirekte bindinger til, samarbeid med eller finansiering fra tobakksindustrien på samme måte som det gjøres ved denne høringen.
- 3)** Opplysningsplikten til tobakkindustrien bør utvides fra rapportering om ingredienser til oversikt over industriens omsetning og markedsandeler, markedsføringsbudsjett, utgifter og andre opplysninger knyttet til lobbyvirksomhet, samlede inntekter, forskningsaktivitet mv.
- 4)** Et lisenssystem for aktører som produserer, importerer og distribuerer tobakksvarer bør innføres.

Oslo, 8 juni 2015

Tore Sanner
professor
(sign)

Liv Johannessen
Leder LMT
(sign)